

МИКИ и Водениград

4

САД БУ ТЕ ЛЕПО СПУСТИТИ У ВОДУ!

ДА! АЛИ ШТА ЋЕМО ДА ОНИМ ЗУБАТИМ СТВОРЕЊИМА?

ОВО ЋЕ ИХ БРЗО УМИРИТИ!

МОЖДА ИМАТЕ И ЗА МЕНЕ ЈЕДНУ ПИЛУЛУ ПРОТИВ СТРАХА?

ГОТОВО! СПУШТАМ!

ШТА МОГУ! ДРАГЕ ВОЛЕ КАД СЕ БАШ МОРА!

И ЗАПАМТИ! БУДИ СПОКОЈАН! ЈА НИ САМ НИ НАЈМАЊЕ ЗАБРИНУТ!

ДОБРО! ДОВОЉНО ЈЕ ШТО СЕ ЈА ОБИЧНО БРИНЕМ!

ГЛЕ! ОВЕ ВЕШТАКЕ ШКРГЕ РАДЕ! МОГУ ДА ДИШЕМ!

ВИ БАШ НИСТЕ НЕКЕ ЛЕПОЗКЕ!

СРЕКА МОЈА ШТО ШКРГЕ ИЗДРЖАВАЈУ!

ОВДЕ ЈЕ ЗАИСТА ЛЕПО, АЛИ МИ ЈЕ ВЕЋ ДОСАДИМО!

ОХОХО! МЕНЈАМ МИШЉЕЊЕ!

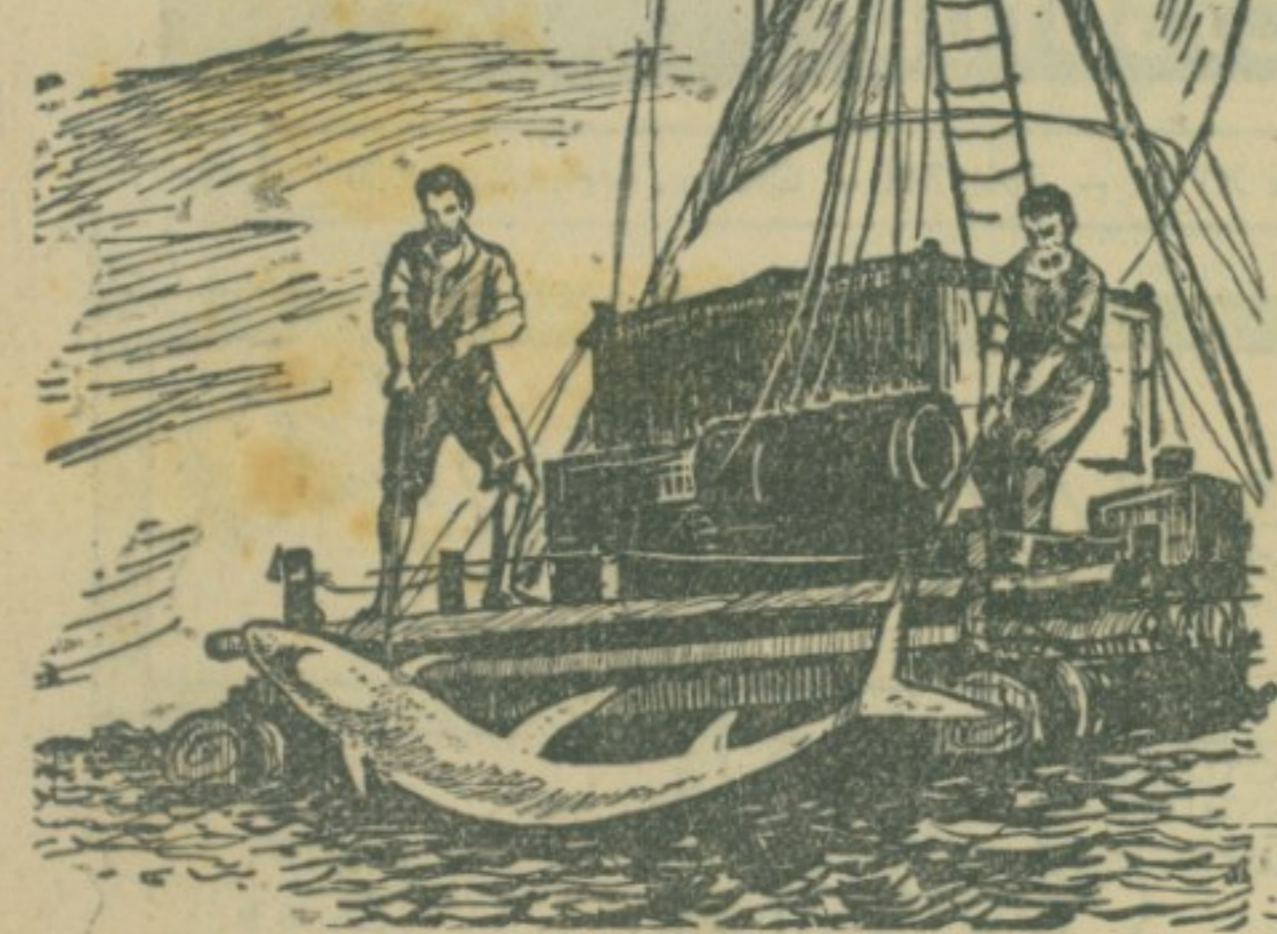
ЗАКЛЕО БИХ СЕ ДА ЛИЦИ НА СИРЕНУ!

ДА БАШ НЕ ВЕРУЈЕМ У СИРЕНЕ... АЛИ...

АУХ! УПАО САМ У ЊИХОВО ГНЕЗДО!

НА СПЛАВУ ПРЕКО АТЛАНТИКА

Двадесет и четвртог маја, четири Канађанина, напустили су луку Халифакс, у Новој Шкотској, и на сплаву „Изгубљени“, дугом девет метара, отиснули се на океан. Сплав, сagraен од трупаца преног кедрог спојених ужадица, изао је свега једног квадратног једра. Двадесет и првог августа, осамдесет и осам дана касније, сплав је приставо у Фелмуту, у Енглеској, око 3.000 миља далеко од полазне тачке. На сплаву су се налазили Анри Боду, капетан који је

водно „бродски“ дневник, Гастон Ванекер, Марк Модена и Жозе Мартинез. Мартинез, оболео за време путовања, био је пребачен на један канадски рибарски брод с којим су се мислило. Остала тројица, заједно с два мачета, Пис и Гитон, наставили су пловибу. Ово су издаци с последњих страница његовог „бродског“ дневника.

15 јул

Под нашим сплавом је прави рибњак. Данас смо успели да удовимо три рибе помоћу петозубих остви које је Марк начинио од комада дрвета и пет великих удица које је претходно исправио.

29 јул

Пливајући према нама, једна ајкула почела је „инспекциони пут“ око сплава. То је

величанствен примерак плаве ајкуле, дуге нешто преко три метра. Гастон одлази у кабину за своју камеру. Марк и ја узимамо конопац.

Ајкула плива уз саму нашу крму и зубима граби уже које виси у води. Марк диже свој харпун и забала га право између њене главе и два пераја. Ајкула се преврну и загури. Марк једва успева да држи уже харпун.

Ајкула се више пута враћа на површину и поново рони, али харпун јој је још у телу.

После четврт часа напрезања, Марк успева да је извуче готово на површину воде. Користим тренутак и забалам свој харпун на петнаестак сантиметара од првог.

На наше запрепашћење, она још једном зарони. Руке су нам присто опрљене колико се конопац угрејао од трења.

Извлачимо је поново на површину и Гастон, с ласом у руци, успева да набаци омчу око њеног тела. Други крај ласа везујемо за једну греду.

Сад морамо да чекамо да потпуно малакше па да је тек тада извучемо на палубу. Протекла су два часа. Извлачимо је, али тек пошто смо јој забали у тело још два харпуна.

Гордимо се сами собом. Мора да је тешка 200 килограма.

Триумфално је вешамо на катарку и оставамо је тамо неколико часова. Чупамо јој зубе да их задржимо за успомену, а трупину бацамо на траг у море.

31 јул

Хране нам нестаје. Да није риба, ускоро би нас чекала потпуна глад.

Седам часова по подне. Приморани смо да спустимо једро. Море је веома узбуркано, брзина ветра 30 миља на час. Највише обесхрабрује супротан ветар, који нас гони назад.

Сад је ветар с нама. Тешко је маневрисати једром, али нам ветар узбрзава војњу. Просечна брзина у јулу: 33 миље на дан.

4 август

Сва тројица смо веома уморни и једва чекамо да додирнемо земљу.

14 август

Наша чежња за копном расте сваки даном. Сада смо већ стварно препловили Атлантик са запада на исток. Веома смо задовољни што сплав још изгледа чврст. Већ разговарамо о томе шта пред нама лежи у будућности.

Марк је био молер у Мон-

треалу и зарађивао је 70 долара недељно, а с прекореним радом 100. Он не жели баш много да се врати на тај посао, али шта га друго чека?

Гастон је по занимању пртач планова. Ради у једној фабрици авиона и такође зарађује 70 долара недељно. Сад би желео да буде фоторепортер у неком листу или часопису.

Гастон и Марк слажу се у једном. Ниједан не воли самосталност која се издавања. Сад ће се удружити и заједнички узети један мали стан.

А шта ја да учиним са својим животом? Не желим да се вратим електричној компанији и да тамо планирам постављање електричних спроводника.

Желим да организујем истраживачки клуб и да покушам да одушевим људе за нове доживљаје.

Па у самој Канади има толико ствари које треба открити.

20 август

1,30 ујутру. Океан је миран. Гледам преко његове пучине, тражећи неки знак брода или земље. Изненада, не могу да задржим дивљи крик. Видим слаб отсјај светлосног снопа с неког светионика.

1 по подне. Таман смо почели да једемо, кад угледамо у даљини неки брод.

Зграбио сам гумени пневматички чамец и бацио га у воду пре но што нам се брод

прикучио. То је пароброд „Блидендик“, регистрован у Ротердаму. Капетан ми саопштава да се налазимо свега петнаест миља од Лизар Поинта, најјужнијег рта Енглеске. Нуди ми да нас одвуче до обале, али нам убрзо постаје јасно да би се од тог тегљења наш сплав распао. Он онда шаље поруку у Лизар Поинт, дајући наш тачан положај.

4 по подне. Чамец за спасавање из Лизар Поинта, бео и светлуцав, приближава се. Заборављамо да га дочекамо усклицима.

Очекивао сам да ћемо бити узбуђенији. Па то је крај нечега што смо сами створили. Од почетка до краја све је било у реду.

Проучавање историје, нарочито културне, црначких народа Африке почело је тек у нашем столећу. Тако је откривена древна, потпуно самостална култура која је обухватала разне области науке: астрономију, математику, медицину и природне науке. Ова проучавања отежава то што готово уопште нема сачуваних писмених докумената и споменика материјалне културе: ткањина и предмета израђених од дрвета и глинне. Међутим, бронзане рукотворине и скулптуре нађене у Бенину и Ифи — свештеном граду црначког племена Јоруба — сведоче о томе до каквог су успона на територији Нигерије доспели уметност и занати.

Нарочиту занимљивост за научнике представљају бронзани и бакарни тегови који су били употребљавани за мерење златног песка. Слични тегови и данас се још могу наћи на Заатној Обали и Обали Слонове Кости код племена Ашанти, Ани, Бауле и других. То су, уствари, металне плочице са утиснутим шифарским знацима или металне фигурнице људи.

Пре појаве ових тегова, Африканици су за мерење малих предмета употребљавали јаснодрвено и црним тачкама

посуто семење дрвета које је у ботаници познато под именом четочник. Чак и данас се у неким областима Африке и у Индији то семење употребљава као основна мера за тежину. Међутим, како је семе питомог четочника крупније од семена дивљега, то се за мерење узимају зрна средње величине. Али, и поред тога, јединице за тежину „ба“ и „таку“ — два и три зрна — не могу имати једну постојану вредност.

Научници су досад пронашли око 40 разних афричких тегова. Највећи од њих представљају комбинације бронзане и бакарне статуете и зивала на висину дуга,

плочице, а тешки су 368 таку или 80—85 грама.

Некада је готово свака црначка породица имала читаву збирку разних тегова. У неким селима старици се и данас сећају како су им њихови очеви и дедови објашњавали значење и вредност појединих мера за тежину. Научници све мере није било лако, тако да су у већим насељима за то постојале нарочите „школе“. У неким крајевима Африке, све до недавно, постојао је обичај да се дужници који је заборавио да врати позајмицу шаље као опомена фигура од бронзе или бабра која је ука- броне или бабра која је ука-

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

(28)

Роман од И. АСИМОВА

Риково лице било је црвено од напрезања.

— Сећам се Земље, — поче он с муком. — Била је радиоактивна. Сећам се забрањених зона и плавог хоризонта по ноћи. Тае је зрачило и на њему ништа није могло да расте. Било је свега неколико места где су људи могли да живе. Због тога сам и био анализатор свемира. Због тога нисам марио што сам живот проводио у свемиру. Мој свет био је мртав свет.

Самија слеже раменима.

— Хајдемо, капетане. Он је заиста луд. Али сад је капетан био тај који се није покренуо. Стајао је, отворивши уста од запрепашћења.

— Радиоактивни свет, — мрмљао је за себе.

— Нећете ваљда да кажете да тако нешто заиста постоји? — рече Самија.

— Да! — одговори капетан. — Постоји. Где ли је само чуо о томе?

— Али, како може једна планета да буде радиоактивна, а ипак настањена?

— Једна таква ипак постоји. И заиста се налази у сектору Сиријуса. Не сећам се њеног имена. Можда је то заиста Земља.

— То и јесте Земља, — рече Рик поносно и с поуздањем. — То је најстарија планета у Галаксији. С те планете је потекао цео људски род.

— Тачно тако, — тихо рече капетан.

Самија, којој се све окретало у глави, обрати му се:

— Хоћете ли да кажете да је та Земља заиста колевка читавог људског рода?

— Не, не, — одговори јој капетан некако расејано. — То је већ легенда. Али, баш у вези с њом ја сам и чуо о тој радиоактивној планети. За њу заиста причају да је човекова колевка.

— Ја нисам ни знала да се сматра да ми сви вучемо порекло с једне планете.

— Али, то сад није битно... Чега се још сећаш? — обрати се капетан Рик.

— Највише се сећам брода и анализе свемира.

Самија и капетан Ресети стајали су сад готово пред самим Риком. Она је осећала како се у њој поново буди одушевљење.

— Онда је све то тачно? — обрати се она капетану. — Али, због чега му је онда било уништено памћење?

— Штап заборава! — замишљено рече капетан. — Да питамо њега самог. Чуј! Како и због чега се те подвргли деловању штапа заборава?

Рик га сумњичаво погледа.

— Сви ви о томе говорите. Чак и Лона. Али, ја и не знам шта то уствари значи.

— Кад си престао да се сећаш оног што је било раније?

— У то нисам баш сигуран.

И Рик, очајан, поче испочетка:

— Био сам на једном броду...

— То већ знамо. Даље!

— Никакве користи од ваше више, капетане. Ви ћете га сасвим збунити, — умеша се Самија.

Рик је био потпуно заокупљен напором да победи мрак у свом сећању. И сам је био изненађен кад је проговорио:

— Ја га се не бојим, леђи. Он ме не збуњује. Ја само покушавам да се сетим.

У питању је била нека опасност. Сигуран сам у то. Опасност која прети Флорини.

Али, појединости се не могу сетити.

— Опасност за читаву планету? — Самија баци брз поглед на капетана.

— Да. Опасност лежи у струјама.

— Каквим струјама? — запита капетан.

— Васнонским струјама.

Капетан рашири руке и пусти их да падну.

— То је чиста лудост.

— Не, не. Пустите га нека продужи. А шта су то васнонске струје? — Плима уверења да Рик говори истину расла је у Самији.

— Различити елементи, — неодређено одговори Рик. Он је то недавно већ једном објаснио. Није желео да опет о томе прича.

Мисли су навирале и, као гоњен њима, Рик је наставно да говори брзо, готово неразумљиво:

— Послао сам вест нашем претставништву на Сарку. Сећам се тога сасвим јасно. Морао сам да будем веома опрезан. Јер, опасност се није тилада само Флорине. Било је то нешто још више, свеобухватније. Томе се морало приступити опрезно.

Изгледало је као да је Рик изгубио сваку везу са онима који су га слушали као да се вратио у неки стари живот, њима непознат и недоступан.

— Немој више, — рече Валона стављајући му руку на раме, у жељи да га смири. Али, он то није ни приметио.

— Ко те је чекао? Ко? — проговори најзад Самија.

— Ја... ја не знам. Не могу да се сетим. То није био службеник наше испоставе. Био је то неки човек из административног апарата Сарка... Сећам се да сам разговарао с њим. Он је знао о опасности. Говорио је о њој. Сигуран сам да је о њој нешто говорио. Седела смо заједно за једним столом. Стола се сећам. Седео је прекопута мене. Дуго смо разговарали. Тога се сасвим јасно сећам. Чини ми се да ја нисам био вољан да му говорим о појединостима те опасности. И у то сам сасвим сигуран. Морао сам најпре да о томе разговарам с неким из Међузвезданог бирона. Тада је он...

— Шта? — нестрпљиво упале Самија.

— Тада је он нешто учинио. Он... Не, ничег се више не могу сетити. Ничег... ничег више!

Те речи изговорио је готово с криком, а затим је завладала странична тишина, коју је прекинуло зујање неке врсте телефона који је капетан носио на доручју као часовник.

— Шта је? — запита капетан.

— Порука са Сарка. Траже да је лично примите.

— Добро. Одмах ћу доћи.

Капетан се тада обрати Самији:

— Узимам слободу да вам напоменем да је већ време ручку.

Знајући да ће се девојка изговорити немањем апетита, само да би остала насамом са заробљеницима, он настави дипломатски:

— Такође је време да нахранимо и њих двоје. Они су бесумње и уморни и гладни.

Против тога Самија није могла ништа рећи.

— Морам их поново видети, капетане.

Ресети се ћутећи поклонил. То је могло да значи пристанак, али није морало.

Самија од Фајфа била је узбуђена. Налазила се пред једном мистеријом. Ако тај човек не лаже, онда његова прича садржи три веома важна момента. Каква то опасност прети Флорини, па чак и читавој галаксији? Ко је човеку са Земље одузео памћење? Зашто је, најзад, том човеку памћење било уништено?

Одлучила је да лично расветли ту загометку. Нема човека који је толико скроман да не сматра себе способним да буде добар детектив-аматер. А Самија је била далеко од скромности.

(Наставиће се)

Тридесет и шест начина справљања чаја

Чај је биљка која расте као грм. Има зимзелено лишће, које се употребљава за справљање напитка, који се пије свуда у свету, а нарочито у Кини, Русији и Енглеској. Сам чај као пиће није хранљив, али оно човека крепи и освежава. Познатоци кажу да има 36 начина справљања чаја. Овде ћемо навести само неколико примера.

Арабљани стављају у чај много шећера, оставе га да се дуго кува на благој ватри, а пију га тек онда кад се претвори у сируп, који човека баца у неки лак и благ занос. За Гибтанце је чај пиће које највише троше. После кувања које траје цео сат, они чај мешају са сољу, бутером или масти.

Руси у свој чај стављају рум или кришке лимуна, што чине и многи други народи. У француском граду Бордоу спајају у чај по неколико капи старог вина и мало шећера. У Енглеској и Америци чај се пије помешан с млеком. Кинези стављају у чај листиће јасмина или камелије.

Чај је омиљено пиће код Јапанаца и Кинеза, па се деца још од малена уче да га справљају. Кинез Ли Ји, који је

живео 800 година пре наше ере, саставио је и једно дело о начину справљања чаја. На првој страни његове књиге стоји овај натпис: „Чај је изврсно пиће људи добре нарави на којима почива царство“. Он вели даље да правила гостопримства налажу Кинезима да прво што треба да ураде кад им дође гост у кућу то је да га почасте чајем. Чај треба да се пије из шоље која се држи обема рукама. Ово има своје значење. Наиме, онај који тако пије чај полаже пуно поверење у свога домаћина, јер су му обе руке заузете држањем шоље. Пити чај држећи шољу једном руком сматрало се великом неучтивошћу. Чај је у време Ли Ји био већ старо пиће.

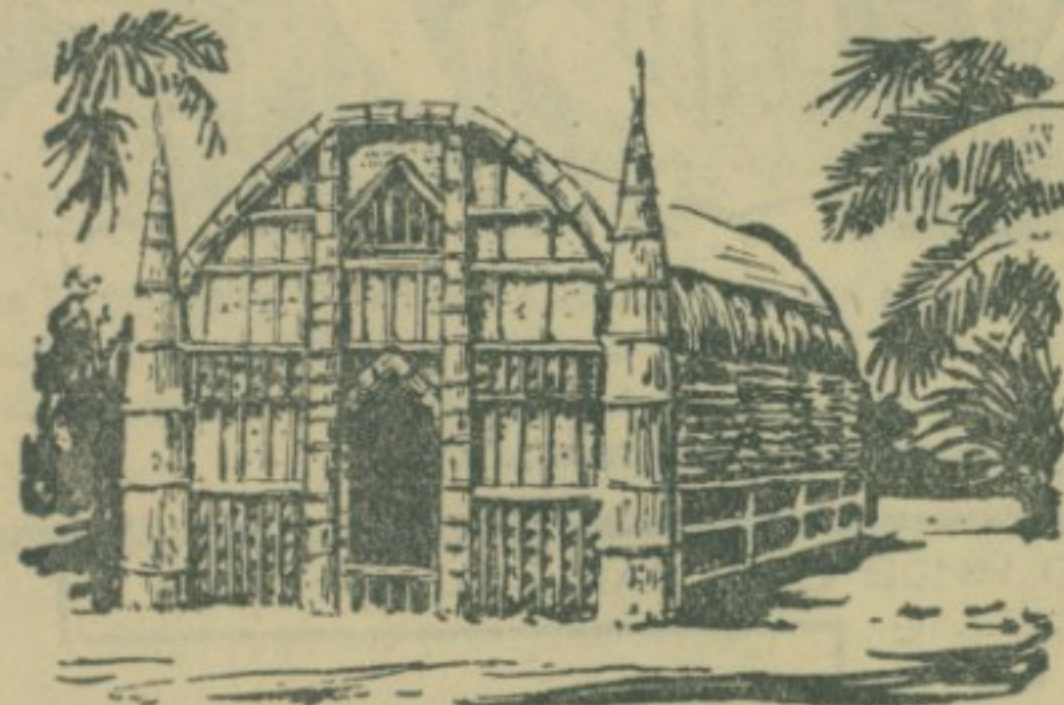
Кинези, који су велики мајстори за справљање чаја, разликују око 50 врста чајева. По њиховом схватању, најбољи је онај чај кога обасјава само јутарње и вечерње сунце, а преко дана је сенкама заштићен од дневне жеге. У Кини чај затварају у кутије и остављају га да одлежи. На свакој кутији стоји година бербе, а најстарији чај употребљава се само у свечаним приликама. Ретке и fine врсте чаја чувају се у посебним кутијама, за „благословену старост“, јер неки сматрају да само старици са истанчаним укусом могу да осете савршену арому ове изванредне биљке.

КУЋЕ — КОТАРИЦЕ

На југу Ирака лено теку воде Тигра и Еуфрата, образујући многе рукавце и аде. Огромна пространства покривена су овде шиновском трском, високом по неколико метара, а на обалама река шире своје зелене лезе многобројне урмине палме.

На речним острвцима дижу се, усред благишта, необичне зграде које личе на плетене котарице. То су насеља „блатних“ Арабљана.

Кућа од палмовог дрвета била би сувише тешка за влаж-

но тло и због тога Арабљани „плету“ своје домове од трске. Арабљани побизају у земљу, у два паралелна реда, свежњеве дугачких трски, а затим састављају врхове наспрамних свежњева. Тако добијену галерију сводова покривају асурама исплетеним од уздуж расцепљених трски, под застиру густо исплетеним рогозинама и — кућа је готова.

„Блатни“ Арабљани праве од трске и сложеније „грађевине“, с решеткастим прозорима, високим ребрастим сводовима и „колонијама“. У сваком насељу налази се бар једна таква зграда, која истовремено служи као гостионица, трговина свим и свачим и место где се састају старији људи да би доносили разне одлуке које се односе на читаво насеље или племе.

Већ ових кућа—котарица није дуг: највише двадесет година,

КАО У БАЛЦИ

АКО СЕ ВОЛТАЖА НЕ БИ СМАЊИЛА, БИЛО БИ ТО КАО КАД БИ У ОТВОР НА ОВОМ АУТОМАТУ СТАВИО ХИЉАДУ ДИНАРА ДА БИ ДОБИО ПЕРОНСКУ КАРТУ ОД ПЕТ.

ТО ЈЕ НЕМОГУЋНО! ОТВОР ПРИМА САМО МЕТАЛНЕ ПЕТОДИНАРКЕ. ХИЉАДАРКА СЕ МОРА НАЈПРЕ РАЗМЕНИТИ.

ИСТО ЈЕ И СА ЕЛЕКТРИЧНОМ СТРУЈОМ. СТРУЈУ ОД 100.000 ВОЛТИ МЕЊАШ У 120 ИЛИ 250 ВОЛТИ. А ТО СЕ ПОСТИЖЕ НИЗОМ ТРАНСФОРМАТОРА...

ТРАНСФОРМАТОРА ИМА ЦИНОВЕКИХ, А ИМА ИХ И САВВИМ МАЛИХ...

...АЛИ СВИ ОНИ УСПЕШНО ОБАВЉАЈУ СВОЈ ЗАДАТАК.

ОНАЈ ТАМО ЗАИСТА ИЗГЛЕДА МАЛИ У ОДНОСУ НА ВАЖНОСТ ЗАДАТКА КОЈИ ОБАВЉА.

ДА, САМО ПО ИЗГЛЕДУ НЕ МОЖЕШ ЦЕНИТИ ВАЖНОСТ ЈЕДНОГ УРЕЂАЈА...

УЗМИ КАО ПРИМЕР СТРУЈОМЕР. ОН ИЗГЛЕДА ТАКО ЈЕДНОСТАВАН...А ИПАК ОН ИСТО ВРЕМЕНО МЕРИ ЕЛЕКТРИЧНУ СТРУЈУ И ВОЛТАЖУ, МНОЖИ ЈЕДНО С ДРУГИМ, ЗАТИМ ТО СВЕ С ВРЕМЕНОМ УТРОШКА СТРУЈЕ И...

...И ДАЈЕ РЕЗУЛТАТ У БРОЈУ УТРОШЕНИХ КИЛОВАТ-ЧАСОВА.

ИЛИ УЗМИМО ЈЕДАН ОСИГУРАЧ...И ОН ИЗГЛЕДА ЈЕДНОСТАВНО...АЛИ, ОН НАМ ЧУВА КУЋУ ОД НЕСРЕКЕ У СЛУЧАЈУ КВАРА НА ЕЛЕКТРИЧНИМ ИНСТАЛАЦИЈАМА.

АКО НЕГДЕ ДОЂЕ ДО КРАТКОГ СПОЈА, ОСИГУРАЧ ПРЕГОРИ И КОЛО СТРУЈЕ СЕ ПРЕКИДА.

НАСТАВИКЕ СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Неке занимљивости о Европи

Име Европа потиче од асирске речи ереб, што значи запад, задас сунца. То је супротно од назива асу (за Азију), што значи исток, излас сунца. Ове називе преузели су Грци од Феничана и изменили их.

Површина копна (са острвима) које припада Европи износи 9,740.000 квадратних километара.

У Европи живи 548 милиона становника; просечно 55 становника на једном квадратном километру.

За последњих сто година из Европе је емигрирало око 100 милиона становника.

Од Африке је Европа удаљена 14 километара код Гибралтара, а код пролаза код Сицилије 140 километара.

Феничани су први упознали обале Средоземног Мора. Они су прошли кроз Гибралтар и стигли до Енглеске, а преко Средње Европе копно до Балтичког Мора.

Европа је најразвијенији континент на свету. Дужина њених обала износи око 80.000 километара. Најразвијенија је норвешка обала, а после ње долази наша, па грчка, шпанска и приморска.

Европске реке утичу у седам мора. У Северно Ледено Море уливају се: Двина (дуга

251 километар) и Печора (1814); у Балтичко Море: Њемен (910), Висла (1050) и Одра (905); у Северно Море: Рајна (1326), Лаба (1165), Везер (720) и Темза (322); у Атлантски Океан: Лоара (1002), Сена (705), Гарона

(650) и Тајо (1010); у Средоземно Море Ебро (757), По (570), Рона (810), Цетина (107) и Неретва (218); у Црно Море: Дунав (2850), Дњепар (2285), Дон (1802) и Дњестар (1411); у Каспско Море: Волга (3694).

Сва европска језера имају површину од 135.000 квадратних километара.

Шума у Европи заузима три милиона квадратних километара, степа 600.000 квадратних километара, неплодно тло

1,800.000 квадратних километара, а оранице, вртови, виноград и воћњаци заузимају простор од 4,300.000 квадратних километара.

У Европи има 15 милионских градова, 22 града у којима живи преко пола милиона становника и 214 великих градова

Речни саобраћај најразвијенији је на Рајни, а то је у исто време најразвијенији речни саобраћај на свету. Годишње се Рајном превезе 90 милиона тона терета.

Највећи лучки саобраћај у Европи има лондонска лука.

КО СУ БИЛИ ЧАУШИ?

Чаушима су називани људи разних дужности и занимања. То су некад били људи који су ишли напред у поворци приликом великих свечаности. Њихов заповедник, чаушбаша, био је потпретседник суда великог везира, министар полиције, водич страних посланика, руководилац церемонијала, командант чете чији су чланови носили заповести појединих покрајинама, бринуо се о прикупљању неких врста пореза итд.

Чаушима су називани и одреди музичара, затим одреди јаничарских подофицира, који су у рату били ађутанти а у миру гласници. Њихова је дужност била да изврше казну над јаничарским официрима који су били осуђени. У нашим крајевима чауш је био и назив за редара у сватовима, чији је задатак био да забавља сватове. За вршење те дужности узимани су духовити људи, који су добро познавали сватовски церемонијал и умели, кад год је то требало, да изазову смех код сватова.

РАСПРОСТРАЊЕНОСТ ТЕРМИТА

Постоји око 2.000 познатих врста термита у свету. Термит-

та има готово свуда, изузев у поларним областима.

КАЛКАРОНА

Калкарона је назив за примитивну пећ за добивање сумпора из сумпорносних стена на Сицилији. То је озидана јама која има кос под. У њој се сумпор из стена топи помоћу топлоте настале сагоревањем сумпора и сировине.

ИЗМЕЂУ Кобре и Јапанаца

Страх какав никад раније у животу нисам осетио сле-дио ме је кад сам угледао њену ружну главу. Налазила се на уској стази која је вијугала кроз траву високу до колена и пролазила одмах иза мене и великог камена.

Циновска кобра улива, поред страха, и одвратност, без обзира под каквим околностима се човек с њом срео. А кад је она још и раздражена и пузи кроз траву право према вашем лицу, страх добија фан-тастичне размере.

Гранате су се распрекавале око нас. Лежао сам потрбушке иза стене. Змија је тражила закон. Кад је угледала камен, упутила се право према њему — и мени. Док ми се од страха ледила крв у жилама, ипак сам се надао да ће проћи поред мене.

Али, она није прошла. Кобрини глава налазила се на неких пола метра од моје лица кад ме је змија угледала. Мало је устукнула, онда је подигла главу и надула свој клубок на врату, спремна да нападне...

Кобрини глава лелујала се испред мојих очију

Догодило се то 1945 године, на Лузону, док смо води-

ли борбе да од Јапанаца поново освојима изгубљене Филиппине. Ја сам служио као редов у 112 регименти оперативних снага и тога дана био сам на извиђању с још четворицом другова недалеко од насеља Сан Пабло.

Спуштали смо се опрезно низ падину травом обраслог брежуљка кад су Јапаници отворили ватру на нас. Брзо смо потражили закон, оценили где се налазе њихови положаји, а затим кренули натраг. Јапаници, очигледно, нису знали наш тренутни положај, јер су њихови мети падали далеко од нас. Кренули смо узбрдо, пузећи један за другим по уској путањи. Ја сам био последњи.

Трава "кугон", која је покривала брежуљак, достиже висину почев од колена па до појаса. Чак и кад је најнижа, она може да пружи одличан закон ако је човек довољно обзрив. А ми смо то били.

Лежао сам иза велике стене крај путање, чекајући да на мене дође ред да се покренем, кад угледах како се каплар, који се налазио на челу, усправи и отскочи у страну, откривајући наш положај. Каплар је био добар војник и добар човек. Нисам могао да разумем зашто је то урадио. Скупих се иза стене, оче-

кујући баражну ватру. Тада се подиже и војник који је пузао иза каплара, отскочи и он у страну и баци се у високу траву. Готово истовремено и трећи отскочи са стазе и баци се улево. Четврти учини то исто.

А тада стадоше да пљуште непријатељска зрна. И даље су падала нешто даље од нас, али то је сад било само питање времена. Проклињао сам своје другове што су тако непромишљено открили наш положај и правац повлачења.

Непромишљено? Чим угледах кобру, би ми јасно зашто су напустили стазу.

Мој карабин био је крај мене, кудаклом ослоњен на стену. Један рафал из њега ризнео би кобру на комаде, али би истовремено одао Јапаницима мој тачан положај. Нисам се смео маћи, мада ми се кобрини глава лелујала испред самих очију.

Једна граната паде недалеко од нас. Ја сам био заштићен каменом, али тај потрес готово је оборно усправљену змију. Хитро као муња, кобра се обрте и слепо загризе траву коју је шпанел заталасио. У мени се роди очајничка нада да је кобра погубена.

Али, нисам био те среће. Она ми се опет приближавала. Само да останем непокретан. Ујед кобре готово је увек смр-

тониосан и жртви, ако јој се сместа не укаже помоћ, остаје да живи још свега 20 до 25 минута.

Био сам парализован од страха. Зажалих што нисам пустио да ме убију Јапаници.

Кобра клизну око једног испупчења на стени и удари о моју подлактицу. Лежао сам у положају за пуцање: десни лакат на земљи, ремен карабина преко леве руке. Змија застала.

Гледала је право у мене

Грашке зноја сливале су ми се низ лице, срце је лудо ударило. Кобра одиже са земље своју малу, гадну главу, гледајући право у мене. Помислих да је зграбим за врат, али су ми сметали карабин и ремен. А њени покрети били су брзи као муња.

Змија спусти главу и стаде да пузи између мог лакта и тела. Кад био само могао да издржим још неколико тренутака овако непомичан.

Још једна граната распрсну се крај нас. Змија стаде. Залези део њеног тела још је био под мојом налакшеном руком, док ми је предњи екстремитет уз ногу. Кобра се приближила уз лист моје ноге, као да је желела да се завуче испод ње.

А њен реп увијао се пред самим мојим лицем.

Изненада ме обузе осећање да сам добио игру. Треба само да је пусти под ногу. Не знам зашто сам то мислио. И ја мало одигох ногу, да је пусти да се под њу завуче.

Нисам могао да одолим а да не окренем главу док сам латано одишао ногом. Окренуо сам се баш у тренутку кад је кобра зарила у њу своје зубе.

Превртох се на леба, и левом ногом ударих је најјаче што сам могао. Она ме пусти и подиже се за други напад. Привукох ноге к себи и њени зуби зареше се у дебео њој моје десне ципеле. У очајању, ударих је левом по глави свом снагом коју сам могао да исцедим из свог страхом исцрпљеног тела. То је ошамутило кобру и она стаде слепо да удара наоколо, док сам се ја, као рак, повлачио уназад кроз траву, очигледно прикованих за то ужасно тело које се бесомучно савијало и ишло за мном. На срећу, кобра се, онако ошамућена, заплела у високу траву.

Како сам успео да отпуним до врха брежуљка, и данас је

ва мене тајна. Јапаници су ме, бесумње, гађали пошто сам им открио свој положај. Али, ја се тога не сећам. Страх од змије био ме је потпуно заслепио. Нисам другу страну брежуљка спустио сам се пола пузећи, пола котрљајући се. Био сам сад сигуран и од јапанских танади и од кобре. Али, остало ми је још само двадесет минута живота. Мојих другова нигде није

отекла. То је било све. Затим су ме положили на сламарницу у једном малом одељењу, преграђеном од главног шатора. Док сам чекао да наступи омамност, предигра смрти, чуо сам како шапућу неком придошлицом да умирем од кобриног уједа. Али, било је већ протекло пуних двадесет минута откад ме је змија уједала а ја још нисам осећао дах смрти. У мени се почела будити нада.

Устадох са сламарнице и убох у глави шатор. Гледао сам ме забезекнуто.

— Оставили сте ме тамо да умрем, — рекох им. — Али, ја ћу вас разочарати. Где се налази пољска болница?

Говорили су ми да је тамав покушај безнадежан, да они немају никакво превозно средство. Покушали су да ме задрже, но ја их одгурнух. Нисам хтео да умрем на оној сламарници.

Ишао сам тетурајући се, поспршући. А тада се зачуо звук једног ципа. Застењао је и стао. Сручи се на седниште, осећајући да само мало треба па да ми свест потоне у омаглици. А то би значило смрт.

Вожња је била као најстрашнија ноћна мора. Цип се тресао, нога је болела, болела. Али, сад је већ читав час откако ме је кобра уједала, а ја сам још жив.

У болници су поново начинили неколико зареза, а затим су хтели да ми отскупе ногу.

Нисам дао. Попустили су и све су учинили да ме спасу. Два месеца нису знали да ли ће моја упорност и њихово знање сачувати ногу која је трулила. После осам месеци враћу сам се кући.

Зашто нисам умро? Можда је змија, уплашена распрекавањем граната, изгубила део свог отрова забављајући зубе у траву која се таласала. Можда сам је ја одбацио ударом друге ноге пре но што је изручила смртоносну дозу. Ко би то знао?

Дали су ми одликовање "Пурпурно срце". Смејао сам се кад су ми га ставили на груди. Рекао сам им да ја нисам био рањен. Мене је само кобра уједала.

Данас Џони Хартман, јунак овог необичног доживљаја, живи у Куери, у Тексасу, где има млекару. Рупа величине шоље за чај у листу десне ноге једина је видљива успомена на дан кад му је било дато још само двадесет минута живота.

Виљушка — јавна срамота

Виљушка је позната готово од памтивека, али је у току дугих векова нико није употребљавао. Прај је почео да једе месо виљушком француски краљ Анри III. Писци сатиричних написа — памфлета — начинили су од тога јавну срамоту. Још године 1584 сви су се служили прстима, јер им се ви-

љушка чинила прљава. Виљушке с краја 16 и почетка 17 века имале су само два крака, а дршка се могла склопити. Њоме су се служили само племићи и богаташи. Тек доцније виљушка је добила три па и четири „зуба“.

ПОЧЕТАК ЈЕ БИО ВИШЕ НЕГО СКРОМАН

III та добијате за свој новац? Да ли је роба коју купујете добра и да ли потпуно одговара вашим потребама? Јесте ли пре свега, начисто с тим шта треба да купите?

За потрошаче који су у недоумници пред овим и сличним питањима постоји у САД већ пуних двадесет година једна организација која им олакшава посао. То је организација за испитивање квалитета робе.

Почетак је био више него скроман. Једноставно, изинила је књига под насловом „Шта је вредно нашег новца“. Та књига продата је у рекордном броју примерака. Ускоро је писце засудо море писама у којима су их људи и жене разних професија и узраста питали за савет шта да купе за свој тешко зарађени новац. Тако је настала читава организација за давање одговора, која данас има у свом саставу велике лабораторије и у стању је да испита најразличитију робу, као што су телевизиски апарати, фрижидери и шиваће машине, али и многе ствари: кошуље, средства против опекотина од сунца, кармин за усне итд.

Резултати испитивања, који код неке робе трају годинама, објављују се у часопису

организације на популаран и забаван начин. О сваком предмету дају се прво општи подаци, који треба да прошире читаочево знање, а затим се изнесе појединости о производу одређене фабрике, уз назнаку пуне фирме произвођача и цене. На крају, доноси се оцена, која гласи: роба је препоручљива, или: роба средњег квалитета, а често и: роба није за препоруку. На овај начин могу се понекад сазнати многе занимљиве појединости. Тако је, на пример испитивање чупавих пешкира показало да најбоље упијају влагу бели пешкири. Но, способност усисавања влаге зависи највише од броја влакана на један квадратни сантиметар тканине. Према томе, не мора бити тачно да тешки пешкири боље суше од лакших.

Испитивања су показала и то да најскупља роба није увек и најбоља. Дошло се до сазнања да произвођачи имају обичај да бучно рекламирају новије моделе својих производа, мада су то, у ствари, незнатно измењени производи

који су постојали на тржишту већ неколико година. Тако је утврђено да је основа једног „новог“ фрижидера потпуно иста као код модела од претри године, док је цена скочила за 30 долара, а потрошња струје за 30%. Исто тако, доказано је да је један од најскупљих модела телевизиских апарата спадао међу најгоре.

Испитивање 20 кошуља различитих произвођача дало је интересантне резултате. Једина мера које су се сви они држали био је број крајње. Осамнаест фабриканата штеде ло је на дужини кошуље, док су шесторица „заклала“ на дужини једног или оба рукава. Даља мерила за оцену била су: квалитет материјала, општи изглед, квалитет дугмади и израда рупица.

Летос су испитана 44 разна средства против опекотина од сунца. Резултат је био поразавајући. Петнаест од тих средстава била су без икакве вредности, два су садржавала хемикалије које надражују кожу, 19 је пружало само делимичну заштиту, док је свега осам имало ефикасност изражену процентом 70.

Рекло би се да је жица за лупање беланаца једноставна ствар и очекивало би се да произвођачи знају како се прави. Међутим, и ту су утврђене велике разлике у квалитету. Тако, док се помоћу једних снег од беланаца направити за свега један до два минута, дотле с другима треба утрошити пуних десет минута.

Шта кажу произвођачи о раду ове организације? Изгледа да примају њен суд и да уводе и код себе исте методе испитивања квалитета. Од тога имају корист и у првом реду купци, јер за свој новац добијају бољу и јевтинију робу.

IZMENADA SE NAJEM LICE U LICE S GLADNIM LAVOM... BRZO KAO MUJA SPREMIM SE ZA BORBU. OVAJ NIJE BIO SAM... OKRUJILA GA GUME JOŠ ČETIRI LAVA. МЕНЕ ПОЈЕСТИ? Е, ТО ЋЕМО ВИДЕТИ!

ТРИ ПЛАМЕНА СУНЦА

Почетком године 1515 — тако кажу хронике, а оне су то забележиле према народном предању — на словеначком небу појавили су се необични знаци: три пламена сунца у страшном вртлогу, а потом две војске, с бојним знаковима и у љутом окршају. Ускоро су сунца потамнела, покрили су их густе змиски облаци; једна је војска клонула поражена, а друга је победнички прохујала небом. И није прошло много времена а словеначке земље, Крањску, Корушку и Штајерску захватио је пламен сељачке буне, која је названа "Словеначки пунт". То су она три пламена сунца што су се појавила на небу, а две војске: племићка и сељачка, "Словеначки пунт" букнуло је истовремено у све три покрајине и трајао је неколико месеци...

И дете у колевци плаћало је порез

Као и свуда, тако је и у словеначким земљама сељак положај био врло тежак. Не само што су га угњетавала феудална господа, него је био изложен и честим турским најезама. Порез није плаћао само домаћин, него и слуга и аратар, дете у колевци, девојчице и дечади. Године 1473 Турци су први пут ушли у словеначке земље. Племићи су се затворили у тврде градове, а сељак је остао у отвореним селиштима, изложен турским насиљима. Рачуна се да су Турци у току неколико последњих деценија 15. века, што из словеначких што из сушних области, одвели у робство око 200 хиљада људи. Харајући по Корушкој без икаквих сметњи, Турци су се

смејали похватаним сељацима, говорећи: "Ви немате правога бога; у вас су дрвени богови и прилике које вам не помажу у невољи. Шта ради ваш владар? Имате толико кнезова, а нема ни једнога да нас истера из ваше земље".

Корушки сељаци били су међу првима у словеначкој земљи који су устали на феудалну господо. Њихов устанак од 1478, први већи покрет пред сељачку буну 1515 године, која је захватила све словеначке области, задао је много страха феудалицима. Видели су да су препуштени сами себи, да их Турци харају, а племићи остављају без игде ичег, корушки сељаци одлучили су да се сами бране од Турака, али у исто време и да раскину све феудалне односе са својим господарима и да врате "стару правду", слободу и независност на својој земљи. "Као планински поток кад набуја, — вели један савременик — тако је брзо растао "пунт", савез (од немачке речи Бунт) који су сељаци из долине Зиле склопили са сељацима из околних крајева. Негде крај Бељака, у пролеће 1478, побуњени корушки сељаци одржали су свој први састанак. "Када је био одређен дан састанка, они су полетели на њ као пчеле из пања и нико их у том није могао да спречи". Ту су се заклили на верност савезу и тако су одрекли покорност земаљској господи. Савез није обухватио само сељаке, него и сиротињу по градовима и рударе из рударских окова.

Навала Турака — радост племића

Испрва је устанак имао успеха, али велика турска најезда запретила је Корушкој

да буде сасвим прегажена. Сељаци су позвали племиће да заједно бране земљу, али нико се од њих није одазвао. Племићи су се у тврди градовима радовали "да им је бог послао онога који ће најбоље посвршавати послове с побуњеним кметовима". И кад су Турци, којих је било око 30.000, поразили неколико стотина храбрих корушких сељака који су им једини пружили отпор, да потом напустили Корушку одводећи са собом силно робље, племићи су изашли из својих градова и похватили и посеки вође савеза и стотине бедних кметова који су се крили по шумама и пећинама. Један парох овако је у свом летопису записао о слову сељачког устанка 1478: "Уто је дошао бог који правде не напушта и својом помоћи кметску неверност казнио је безверним Турцима. То је бог учинио зато да нечасни бунтовници не би проливали хришћанску крв..."

Иако поражени и још јаче притиснути од феудалне господо, словеначки сељаци нису мрзовали. "Стара правда" је дубоко у њима и они нису напустили мисао да је остваре. До године 1515 било је више сељачких устанака. После устанка у Ветрињи, у Корушкој, један летописац је записао: "Мислим да неверству корушких кметова према својој господи неће никада бити краја. Зато нека свако добро припази како ће с њима управљати да би их држао на узди". После сваке буне стање за сељаке постајало је још теже. Феудалици и царски чиновници, углавном

Немци настојали су да из словеначког сељака истерају и последњу кап азија.

Порези су били све већи и тежи. Сељак је морао да храни и мадржава не само племиће, него и најамничку војску која је била скупљена за борбу против Турака. Самовоља царских чиновника и комесара доводила је кметове до очајања...

Сељачки бунтовни поклич

А тада, у рано пролеће 1515 године, поново се заори сељачки бунтовни поклич. Устали су сељаци у свим словеначким земљама. Обновљен је

Сељаци више нису хтели да преговарају с племићима.

Сматрали су да је једино цар онај с којим треба говорити. Тако је, према одлуци "пунта", једино сељачко посланство пошло

цару Максимилијану, да му лично изнесе своје захтеве и тешко стање које притискује словеначке сељаке. Цар их је лепо примио, али једино је говорио а друго радио. Обеоћао им је да ће казнити племиће који су својим поступцима изазвали сељаке и запретио је сваком ко би убудуће поступио према њима савољиво. Он је настојао да привремено смири словеначке сељаке, док не скупљу војску која ће окрутно и у крви, за вечна времена, смрвити њихов бунтовни савез.

Казна „да опомине док је света и века“

Сељачко посланство вратило се у Словеначку. Цар је рекао лепе речи и сељаци су сада чекали да се оне и оби-

стине. Али, време је пролазило и од обећања ништа не би. Међутим, племићи су се окупљали, немачки витезови спремили су се на поход против словеначких кметова. Цар Максимилијан опремио је војску, добро наоружане пешаке и коњанике, с неколико топова. Сељачка војска окупила се код Брежница. За борбу с витезовима, искусним ратницима којима је то било једино занимање, та војска била је искувише слабо наоружана. Луковци и стреле, мачеви које су сами исковали, косе и виле, то је било једино сељачко оружје.

После неколико месеци устанка, који је свуда побеђивао домаће феудалце, дошло је код Брежница до одлучног боја између сељачке војске и царских витезова. Слабо наоружани сељаци храбро су се одупирали царским најамницима покупењем из готово свих европских земаља. Оклопљени витезови и коњи настрадали су на сељачке одреде, а топови су тукли њихова убојна језгра. Најзад је, једна војска клонула поражена, а друга је победнички прохујала небом, како је то предање замислило, већ окрутно и крваво целом словеначком земаљом. Витезови и најамници цара Максимилијана заређали су по словеначким селима, од дома до дома, "и по дванаесторицу кметова вешали до дебеле грање: дванаесторицу на горњу, дванаесторицу на доњу грану. И кад су год пролазили, по целој земљи наглазно си на обешене како висе на дрвећу уз путеве".

А за "вечни спомен" и као "вечну казну", која треба да опомине "док је света и века" словеначке сељаке на њихов "пунт" и неверства према господи, ударен је на њихове опустеле домове још један порез — "пунтарски дукат". Тај дукат плаћали су словеначки сељаци неколико векова. Феудална господа брижљиво га је убирала сваке године...

ДРВО С БОМБОНАМА

У Кију, Јапану, Кореји, понегде у Алжиру, на југу Француске, као и совјетској аутономној републици Абхазији, расте једно дрво које се у народу назива "дрво с бомбонама". Ако крајем јесени затресете његово стабло, засуће вас права киша бомбона. Ти слаткиши нису плод дрвета, као што би се помислило, већ сиве, неугодне меснате петељке које спајају плод са стаблом. У њима има 47 одсто шећера, а укус им је сличан укусу свог грожда. Сељаци их скупљају у букетиће, суше, а затим продају или их сами једу.

Научно име "дрвета с бомбонама" је ховенија дулцис.

Тако га је још у 18 веку назвао истраживач Тунберг у част холандског комесара у Јапану Давида ван дер Ховена, који је помагао Тунбергу у његовом истраживачком раду. Дуго се сматрало да је домовина "дрвета с бомбонама" Далеки Исток. Међутим, совјетски научник Колковски открио је на југу Русије фосилне остатке овог дрвета старе између пет и десет милиона година, што значи да је ховенија дулцис (слатка ховенија) један од најдревнијих припадника биљног царства.

Два нова инструмента за испитивање океанских дубина

Овога лета су за проучавање Атлантског Океана употребљена два нова инструмента. Једним се мерила јачина светлости коју зраче извесне морске животиње у океанским дубинама, а другим су са дна узимале наслага које су се ту таложиле хиљадама година. Први инструмент је толико осетљив да може да измери светлост која је милионима пута слабија од светлости сунца на дубини од 600 метара. Помоћу њега треба да се утврди, поред осталог, утицај

светлости на дубинске животиње и биљке. Други апарат је од користи нарочито за геологе, јер сваки слој који он открије на дну океана одговара појединој геолошкој епохи у историји Земље. Овим инструментом истовремено ће се проучавати "лажно дно", које настаје услед огромне количине животињца под именом зоопланктони. Ове животињце ноћу пливају према површини океана, а дању иду у дубину. Сматра се да се оне крећу горе-доле да би увек биле под истом светлошћу.

ПРВА ЖЕНА — АРХЕОЛОГ

Францускиња Жана Диелафој прва је жена-археолог. Она је још 1870 године вршила ископавања у Месопотамији, у заједници са својим мужем. — Такође Францускиња, Александра Давид-Неа, прва је жена која је ушла у Ласу,

град далај-ламе, 1918 године. Сизан Ланглен прва је Францускиња која је као девојчица од 15 година освојила звање првакиње света у тенису, 1914. — Гертруда Елерле прва је препливала Ламани, 6 августа 1926.

ДА БИ БИО СИГУРАН...

Хорнбил, јужноафричка птица из рода Буцеротиде, карактеристична по веома великом кљууну с ројастим израстанима, прави је мајстор у подизању младих. Ова препредена птица изабере за своје гнездо погодну рупу у дрвету. Кад женка почне да лежи на јајима, мужјак сместа затвори шућу блатом, оставивши отвор само толико широк да кроз њега може провући кљуун и убацили храну својој жени. После тога он је сигуран да женка неће занемарити свој полוג и да ће се младунци на време излећи. Тек кад птићи довољно одрасту да могу летети и бринути се о себи, мужјак споља разибија стврднуто блато и ослобађа заробљеницу.

„ПОМОЋНИЦИ“ НАУЧНИКА у вавиони

Данас се све више говори о сателитима у којима ће се налазити читав низ апарата. Ти сателити пуштаће се у току следећих тридесет година у атмосферу, а радиће аутоматски. Апарати у њима бележиће резултате и сваки ће, независно од других, одаштаљати своје извештаје. Апарати у сателитима „задувени“ су за разне научне гране.

Апарати-метеоролози

Непознати атмосферски поремећаји који се догађају изнад још неиститаних области, на пример изнад реке Амазона или изнад поларних предела, често се претварају у циклоне, који почињају праву пустош у каринском архипелагу, на обалама Атлантике или у Западној Европи. Зато ће се један од првих задатака вештачког сателита састојати у томе да буде нека врста патроле у атмосфери. Путања сателита ићи ће правцем подневног и његов апарат за метеоролошка испитивања посматраће морске пределе, стадио ће бележити гомилане и разилазне облаке, откриваће предзнаке катастрофа које прете појединим деловима на земљи, записиваће јачину светлости и топлоту облака који се приближавају земљи, а од које су далеко стотине километара. Снабдевен електронским мозгом или радијем, он ће слаати на земљу извештаје о ономе што види, па ће људима бити могуће да праве предвиђања о времену за неколико месеци унапред. То ће у многоме допринети да превоз

путника на ваздушним и поморским линијама буде сигурнији.

Омогућавајући тачније временске прогнозе, сателити ће много помоћи лекарима у њиховом раду, јер, као што је познато, нервни систем код болесника различито се понаша при лошем, лепом, и променљивом времену.

Захваљујући вештачком сателиту, и планирање у пољопривреди биће знатно боље. Унапред ће се знати шта треба припремити да би се пољопривредни радови обавили како треба. Због ђудљивости америчког неба, пољопривредници у САД претрпели су у току последњих десет година огромне штете. Исто тако, за последњу деценију и европска пољопривреда имала је силне губитке услед кише, суша и поплава. Кад апарати на сателиту почну да раде, онда ће се избећи готово све ове штете. Укинуће се многе метеоролошке станице на Северном Полу и у појединим земљама, а из употребе ће се повући специјални бродови за опажање атмосферских промена, чије издржавање скупо стаје.

Сателити-лекарски помоћници

Вештачки сателит ће служити и као медицинска лабораторија.

Животиње које су досад одаштаљане у разне пределе вавионе корисно су послужиле лекарима за извесна испитивања. По повратку с тих далеких путовања, где су биле изложене космичким зрацима, животиње су претрпеле велике промене: прна длака мишева постала је бела, неке су на телу имале јаке опекотине, затим повреде на мозгу итд. Стручњаци кажу да јак удар једног космичког зрака уништава живу ћелију и да ремети равнотежу организма. Има научника који сматрају да космички зраци делимично изазивају и рак. Тако ће вештачки сателити бити и лабораторије за проучавање рака.

Апарат у сателиту који је намењен за потребе медицинске службе вршиће и бактериолошка испитивања: проучавање микробе и гљивнице изложене утицају непознатих зракова. Постоје и претпоставке да неки вируси долазе с других планета. Можда ће вештачки сателити омогућити научницима да дођу до праве истине.

Неки се надају да ће се уз помоћ сателита сунчане неге проучити знатно боље него што је досад било могуће са земље. Светлост и радио-таласи који нам стижу с појединих планета претрпе велике промене пролазећи кроз дебело слој земљине атмосфере.

Тредајући филмове, често присуствујемо узбудљивим сценама које се одигравају на мору или у ваздуху.

За један тренутак потоне пред нама читава ескадра и ми се питамо колико је новца требало утрошити да би се снимила само та једна сцена. Недавно је чувени амерички филмски продуцент Мајкл Тод одао но винарима своје „тајне“, објаснивши им техничке трикове које је употребио приликом снимања филма „Око света за 80 дана“.

Ево једног детаља.

На малом једрењаку, два храбра морнара боре се с невременом на непрегледној пучини океана. Снажни тајфун лодике огромне таласе који но се брод као орахову љуску... Да ли ће ти људи преживети налет стихије? — питају се уз буђени гледаоци.

Али, спустимо за тренутак поглед с биоскопског платна и погледајмо како је текло снимање узнемиреног океана чији се таласи поигравају једрењаком. Пре свега, „океан“ није требало далеко тражити, пошто се налази у самом филмском студију. То је, уствари, један бетонски базен, широк 100 и дуг 120 метара, испуњен тамноплавом водом, што треба да дочара неизмерну дубину. Иначе, највећа дубина у њему не премаша један

метар. Један крај базена је за неколико сантиметара нижи од другог, те вода непрестано отиче у једно скривено гротло. Иза гротла уздику се кулисе високе око петнаест метара, на којима је насликано плаво небо проширано белом облацима. Машине за стварање ветра поређане су с обе стране базена.

Кад главни редитељ да руком знак за почетак снимања, десетине техничара стављају у погон своје апарате. Истог тренутка над океаном почне да

бесни страховит тајфун. Таласи, велики као планине, ваљају се по овом непрегледном воденом пространству, носећи једрењаке — уствари, модел на прављен од пластичне масе — с два неустрашива морнара. Гледаоци не виде ни ограду базена, ни машине за стварање таласа и ветра. Њихове очи упрте су у двојицу људи који се боре с побеснелом природом. И свима се отме уздах олакшања кад они ипак одоле стихiji.

Најзад, у томе и јесте драг гледања филма...

ПЕРЗОАЛИ ИЛИ НЕ

ОСТРВО — ЖИВА

У Јужном Атлантику налази се мало стеновито острво Меркјури, чије име

преведено на наш језик значи „жива“. Острво је добило то име због тога што стално подхртава. Читаво острво просто је прогнано многобројним тунелима чији отвори воде до обале. Ударање морских таласа о зидове ових тунела толико је јако да од њега цело острво стално подхртава — као просута жива.

У ЗНАКУ „ЈЕДАНАЕСТ“

Оливија Вилијамс из Бонфеја, у Калифорнији, која данас има једанаест година, једанаест је дете својих родитеља, рођена је у 11 часова, једанаестог дана, једанаестог месеца у години.

ШЕРИФ ЈЕ ЗАКОН

Шериф варошице Ферплеј, у америчкој савезној држави Колорадо, зове се Џон Ло. Његово презиме уствари значи — „закон“.

МУЗЕЈ У ШУПЉИНИ ДРВЕТА

У Лилехарму, у Норвешкој, налази се вероватно

најчуднији музеј на свету: музеј фалсификовања новца, који је смештен у шупљем стаблу једног старог бора. Уствари, читав музеј састоји се од једне примитивне машине за израду лажног новца.

ПРЕЦИ КОЈИ НИСУ ПОСТОЈАЛИ

Шведски владар Карло VII (1155—1167) није уствари био седми, већ први. Осталих шест владара, његових претходника, са њиме Карло нису ни постојали и они су уствари само плод маште шведског историчара и упсалског бискупа Јоханеса Магнуса. Према томе, сви шведски владари

од Карла VII до Карла XV досишли су „погрешне броеве“ због оних шест измишљених предака.

WALT DISNEY
ШИМОА
ЗГОДЕ И НЕЗГОДЕ

ПИШЕ У НОВИНАМА ДА ЋЕ НОВАС БИТИ ОДЛУЖЕ! ВАЛА НЕЋЕ МЕ ЗАТЕКИ НЕСПРЕМНОГ!

ЧИТАВЕ НОЋИ ИЗГЛЕДА ДА ДОБРО ИЗДРЖАВА!

УЈУТРУ КУКА ЈЕ ОСТАЛА ЦЕЛА! КАКО ЛИ СУ ПРОШЛИ МОЈИ СУСЕДИ!

ОХ!?

МОРА ДА МИ ТО МАШТА РАДИ!

НЕЋУ СЕ ВАЈДА ПЛАШИТИ НЕПОСТОЈЕЋЕГ ЛАВА!

ДОБРАГА! МОРА ДА МЕ ЈЕ ВЕТАР ОДУВАО У АФРИКУ!

ЗООЛОШКА ЗБИРКА КАПЕТАНА ЧУДИЊА ПОГЛЕДАЈТЕ ДИВНЕ ЖИВОТЊЕ У ЊИХОВОМ ПРИРОДНОМ АМБИЈЕНТУ

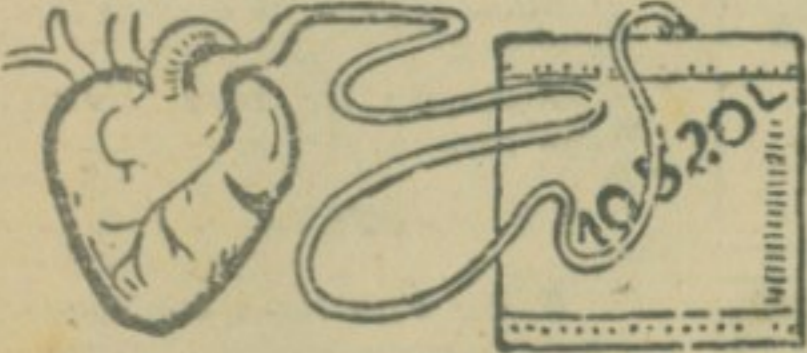
НОСИ ТУ ПРОКЛЕТУ КУКУ ОДАВДЕ!

Са свих страна

ЧОВЕЧЈЕ ТЕЛО У ЦИФРАМА

Скелет сваког од нас састављен је од 243 кости, које су спојене са 150 веза. Укупна површина коже одраслог човека износи два квадратна метра, док корисна површина плућа достиже фантастичну бројку од 150 квадратних метара. Плућа садрже 350 милиона плућних мехурића — алвеола, који омогућавају да човек у току једног дана удахне 560 до 700 литара кисеоника.

Крв је састављена из око 25 милијарди црвених крвених зрнаца, која имају површину од 3.700 квадратних метара. Једно крвно зрнце има у пречнику један и по хиљади део милиметра. Сва крвна зрнца поређана у низ, једно иза другог, дала би ланац дуг 40.000 километара. Крвни судови дуги су укупно 560.000 километара. За 70 година срце удари три милијарде пута, а за један дан обави посао који би био довољан да се на висину од 300 метара подигне дизалица са

300 људи. Тај чудесни механизам само за један дан испумпа 10.520 литара крви.

Други орган који изазива дивљење научника јесу бубрези. Они за један дан филтрирају 500 литара крви. У бубрезима се налази 200 милиона изванредно финих канала, дугачких по пет сантиметара.

На сваки квадратни сантиметар наше коже долази 2.300 периферних нервних огранка осетљивих на пипање, а у мозгу се налази 14 милијарди нервних ћелија. Укупна дужина свих живаца у организму износи 480.000 километара (раздаљина између Земље и Месеца је 384.403 километра).

На целој површини коже налази се преко два милиона знојних жлезда, слух је омогућен помоћу 24.000 живаца, а у мрежњачи ока налази се 75 милиона штапића и чепаћа. Они повезују изванредно fine нерве који преносе видне утиске до мозга.

ЗЛАТНА МЕДАЉА ЗА МРТВЕ ЗЕЧЕВЕ

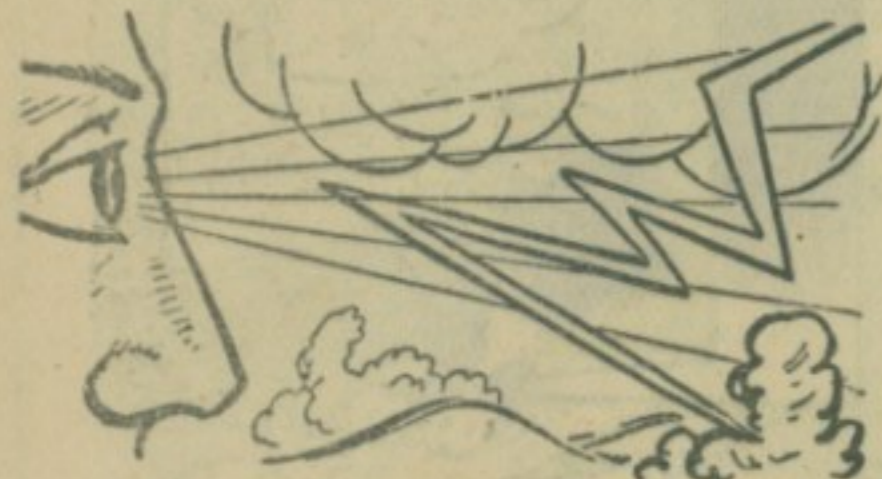
Човек који „носи на савести“ милионе зечева у Западној Европи, професор Делил, добио је свих дана златну медаљу, коју му је доделило Удружење француских земљорадника и шумара. Као што је познато, професор Делил је зечевима који су наносили велике штете његовом имању убрзао бацили болести микозомозе. Зараза се раширила по целој Француској, па је ускоро

захватила и Немачку, тако да су зечеве у овим земљама постали права реткост. Ово је свакако било непредвиђено и далеко је превазишло професорове намере. Међутим, у пољци коју је научник добио уз одликовање, његово дело назива се „смелост“. Делил сматра да борбу против зечева треба наставити. У последње време изгледа да зечеве постају имуни према бацилу микозомозе.

НЕУМОРНЕ ОЧИ

Човечје очи су неуморне у примању утисака. Оне стално прелазе с предмета на предмет, одашљивши мозгу најразноврсније светлосне утиске. Очи су у стању да запазе муђу, која траје мање од хиљадитог дела секунде. Ако се човек не концентрише на неку тачку, очи ретко остају непокретне дуже од једног десетог дела секунде. Ако, пак, поглед усредсредимо на једну тачку,

можемо их задржати непокретне једну до две секунде, а онда настаје невољан покрет. Бацање погледа с једне тачке на другу очи изврше за педесети део секунде.

Нервни импулси прелазе нешто више од 91 метра у секунди, што је знатно спорије од брзине звука. Али, удаљеност од очију до мозга је тако мала да видни утисак допире до центра свести такоређи тренутно.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ОСЕТЉИВОСТ МОЗГА ПРЕМА ЗРАЧЕЊУ

Један руски и један амерички лекар изнели су занимљиву теорију о утицају зрачења на човечји мозак. По њиховом мишљењу, зрачење после експлозије атомске или водоничне бомбе утиче више на мозак нерођеног детета него на одрасле, пошто је мозак одраслог нешто отпорнији, мада зрачење и на њега штетно делује. Централни нервни систем ембриона је нарочито осетљив према X-зрацима, као и према другим врстама јонизованог зрачења. Посматрањем деце која су за време зрачења била у мајчиној утроби, нарочито у Нагасакју, показало се да је од њих шеснаесторо четворо било духовно заостало. Слични опити у Немачкој поткрепиле су ову теорију.

ХОРМОН ЗА УНИШТАВАЊЕ ИНСЕКТА

Један професор Харвардског универзитета нашао је, изгледа, сигурно средство за уништавање инсеката. То је, у ствари, хормон, који спречава метаморфозу инсеката, тј. чини да се гусеница не развије у лептира. И раније су научници успевали да спрече тај преображај преношењем живе ћелије, али је тај метод практично неупотребљив. Досад су многи инсекти показивали велику отпорност према разним хемикалијама, али ниједно биће није отпорно према сопственим хормонима, те се сматра да ће се овим средством постићи несумњив успех.

БИБЛИОМАН

Библиомањ је човек који с великом страшћу скупља књиге из чисто спољних обзира, на пример ради оригиналности штампе, старости књиге, њене реткости, техничке опреме и разних споредних ствари. Та страста тежна за скупљањем књига има често карактер болести.

Библиоманија је у прошлости доводила неке људе до неуравнотежених дела. Тако је протестантски пастор Тинијус из Посерне (Саксонија), у првим деценијама прошлог века, осуђен и погубљен зато што

је покрао једну библиотеку а њеног власника убио, само да би се докопао књига. Пасторова библиотека је 1821 године јавно распродата у Лајпцигу. Неки Алојз Пихлер одговарао је 1871 године зато што је систематски крао књиге из јавне библиотеке у Петрограду, па је осуђен на робију. Италијан Гујелмо Либри (1803—1869), који је живео у Паризу, био је познат математичар, затим члан Француске академије и професор Сорбоне, па се бавио и политиком. Њега једног дана оптуже да је покрао велики број драгоцених књига и рукописа из париских библиотека. Либри је успео да побегне у Енглеску, али је у одсуству осуђен на десет година тамнице. О његовој афери много се писало.

ЦИНОВСКЕ ГЛИСТЕ

У Аустралији постоје глисте

које су дуге и по три метра и четврт, а тешке око 750 грама.

ПОПЛАВА У СРЕБРНИМ РУДНИЦИМА

Чувени рудник Томбстоун, у Аризони, био је на врхунцу процвата. Из његових окана текли су бескрајни потоци сребра. Најједном је наступила катастрофа. Само седам година после открића ових баснословних рудника сребра у пустињи Аризоне, један рудар је одваљно велику стену дубоко у јами Сулфарета. Неколико капи воде кануло је из рупе коју је рудар направио. Капи су се убрзо претвориле у поточић, а поточић у праву бујицу. Пуким, боље рећи трагичним, случајем једна велика подземна река нашао је себи одлушке. Већ кроз неколико часова сви су рудници били преплављени. Ниво воде је растао све више и више. У два већа рудника места су инсталирале велике црпке, али без успеха. Видећи да се не могу борити са стихијом, људи су се повукли. И убрзо је све замрло. Рударски стручњаци кажу да се данас испод Томбстоуна „одмарају“ наслаге сребрне руде чија се вредност цени на више милијарди долара. Они верују да ће ово богатство остати ту, заувек неискоришћено.

МОЋ СУГЕСТИЈЕ

Један професор психологије на универзитету у Харварду извршио је опит над 1484 студента да би доказао како никак не треба потценити моћ сугестије. Пошто су студенти саслушали симфониску музику са две грамофонске плоче, професор их је упитао која им се плоча више допада. Истовремено им је нагласно да многи познати музички критичари више воле другу плочу. На то се 59% студената сложило с мишљењем критичара. Најчудније је то што 96% студената уопште није приметило да су обе ове плоче биле — истоветне.

ШТА ЈЕ СРИДА?

Срида или суреп био је стари обичај у Босни да више домаћина који су имали помало стоке удруже заједно стоку и погоде заједничког чобанина који са стоком иде преко лета на планину. У Црној Гори и Херцеговини такви сточари називали су се побравичари.

„ДУВАНСКЕ“ НОВИНЕ

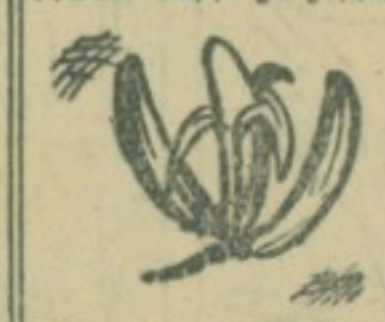
Ускоро ће амерички Биро за пољопривреду почети да издаје лист „Дуван“, који ће у својим чланцима обухватити технику, хемију, ботанику, агрономију итд., све то у вези с гајењем и прерадом дувана.

Јестели већ чилига...

... „кумом Америке“ назива се француски град Сен Дие, у Вогезима, зато што се у њему родно учи- тељ и штампар Мартин Валдземилер, који је први, у својој књизи „Космографис интродукцио“ (1507), у којој је описао путовање Америке Веспучија, предложио да се нови континент назове Америком. У овом месту се 25 априла сваке године прославља Дан давања имена Америци.

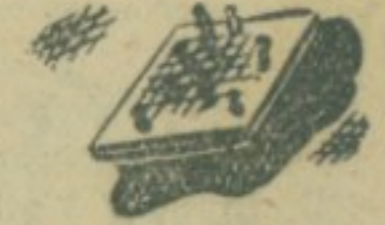

... постоје седамдесет и две врсте голубова.

... прву партију шаха „наслепом“ на више табли одиграо је француски шаховски мајстор Филдор, пре 73 године. Јавност је тиме била усхићена и, кад је утакмица завршена, ток ове игре био је званично унесен у протокол, „да каснија поколења не би сумњала у овај ванредни подвиг људског ума“. Међутим, ово никако није била прва оваква партија у историји. У једном арапском рукопису из 9 века говори се о не-

... Охрид је несумњиво један од наших најстаријих градова. Помније се још у III веку пре наше ере. Грци су га називали Лихнидос, а језеро — Лихнидос, што значи „Бело језеро“.

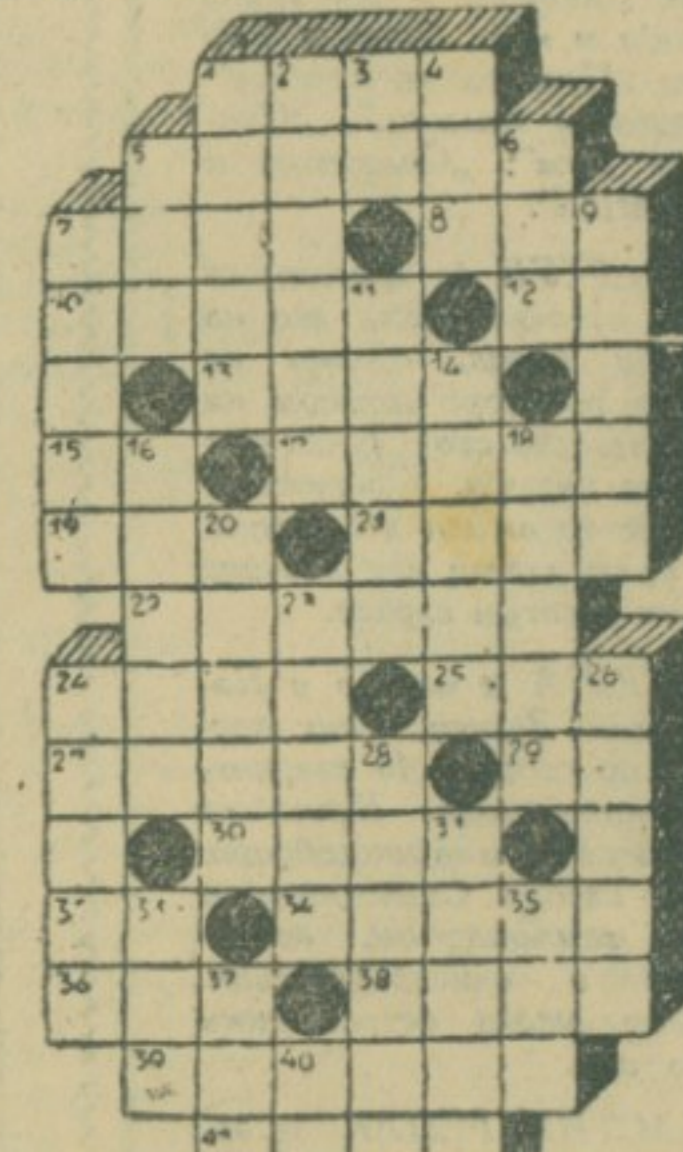
... код Малајаца постоји обичај да младожења мора пре брака да проведе две године у кући своје таште, да би му тако добро упознала „нарав“.

ком славном шахисти из Багдада који је живео око 750 године, а који је могао једновремено да игра шест партија без гледања на таблу.

УКРАЊЕНЕ

Водоравно: 1) презиме немачког песника из 19 века; 2) шумски подубови у грчкој митологији; 3) презиме енглеског економисте из 17 века; 4) узвик; 5) једна Шекспирова драма; 6) немачки предлог; 7) географски појам; 8) предлог; 9) град у Белгији; 10) име једног од легендарних оснивача Рима; 11) мрље на кожи; 12) зграда од пруга; 13) презиме француског књижевника („Лопотски рибари“); 14) свежа 27) мирис; 28) јединица електричног отпора; 29) место у Босни, познато из НОБ; 30) хемиски знак за иридијум; 31) покрајина у Јужноафричкој Унији; 32) област у Западној Европи; 33) презиме француског револуционара из 18 века; 34) планинске громаде; 41) река у Истри.

Усправно: 1) машина за резање дрвета; 2) гас без боје, мириса и укуса; 3) лична замесница; 4) јединица мере за рад; 5) тениски израз; 6) црна крета; 7) роман од И. Гончарова; 8) језеро у Финској; 9) животиња из породице жирафа; 10) праксиотипа; 11) украј; 12) летовалиште на Јужном Приморју; 13) машина за добијање механичке снаге; 14) јужни плод; 15) популарни назив за нитрат сребра; 16) полуларизована биљка; 17) презиме америчког књижевника југословенског порекла; 18) град у Канади; 19) оквир; 20) мера за површину (множ.); 21) престолница средњовековне српске државе; 22) зачак.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) Ад. 3) Крит; 5) презив; 7) сом; 8) теј; 10) ала; 11) шина; 12) ми; 13) узак; 14) премац; 17) опак; 18) Удинац; 20) увек; 21) Ис; 23) фаза; 24) крт; 25) али; 26) око; 27) ај-кула; 30) аула; 31) км.
Усправно: 1) ари; 2) Дис; 3) крма; 4) Титикака; 5) полип; 6) венац; 7) сам; 9) јаз; 11) Шуман; 15) Родезија; 16) епика; 18) увала; 19) ширка; 20) Уфа; 22) сто; 24) Кола; 25) Кук; 29) Ули.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Рачунске занимљивости

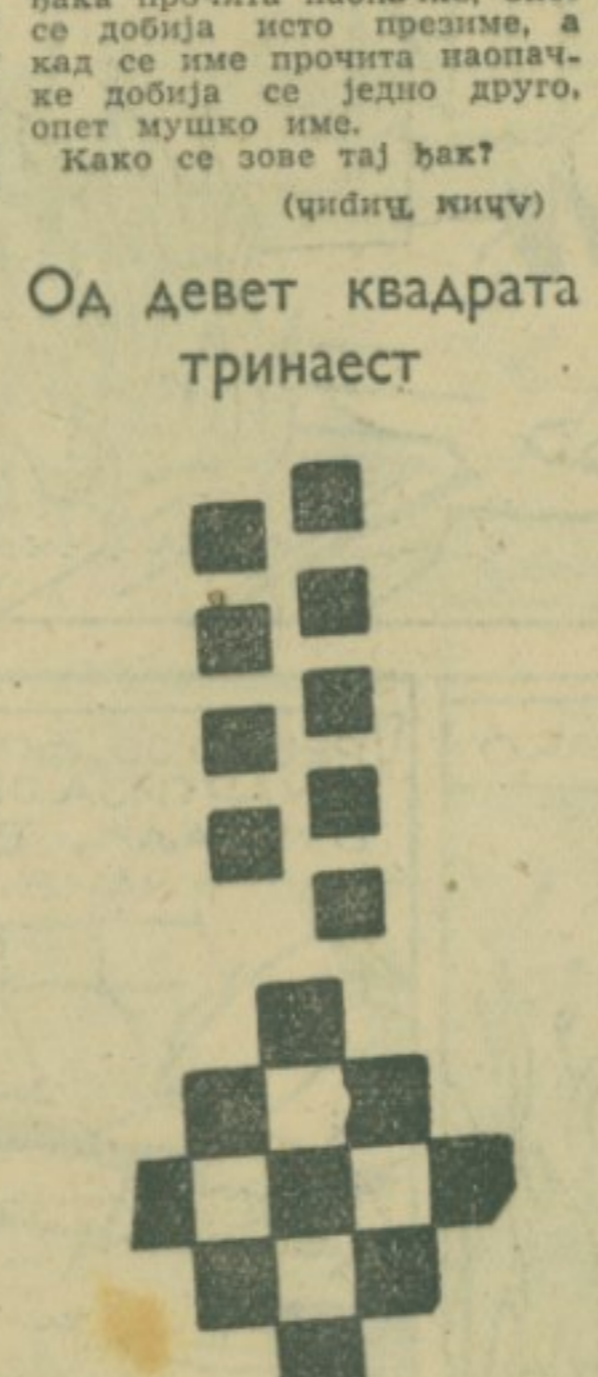
Врло је занимљиво како се при извесним рачунским радњама, на пример збожењу бројева у производу јављају по нарочитом реду, као што се може видети у следећим случајевима:

1 x 91 = 91
2 x 91 = 182
3 x 91 = 273
4 x 91 = 364
5 x 91 = 455
6 x 91 = 546
7 x 91 = 637
8 x 91 = 728
9 x 91 = 819

3 x 37 = 111
6 x 37 = 222
9 x 37 = 333
12 x 37 = 444
15 x 37 = 555
18 x 37 = 666
21 x 37 = 777
24 x 37 = 888
27 x 37 = 999

12345679 x 9 = 111111111
12345679 x 18 = 222222222
12345679 x 27 = 333333333
12345679 x 36 = 444444444
ИТД.

Од девет квадрата тринаест

Како што видите, на слици 1 налази се девет квадрата. Можете ли те квадрате да поређате тако да добијете једну слику од тринаест квадрата? Да је једнакост могућа, уверићете се ако погледате решење на слици 2.

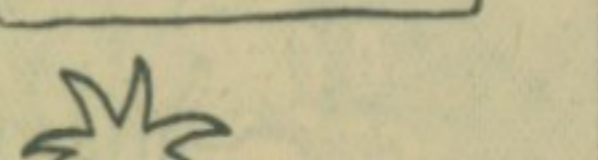
Једанаест или десет шибица?

Нацртајте на дугуљастом комаду картона једанаест шибица. Понуците дијагоналну линију преко картона и пресеците макамама по

дијагонали, тако да картон буде подељен на два дела. Ставите овако пресечен картон на сто и пребројте шибице, да се уверите да их има једанаест. Затим померите горњи део картона мало улево, као што се то види на горњем од наца два цртежа. Изненадићете се кад видите да сад има само десет шибица, док је једанаеста нестала.

Вратите картон у првобитан положај и имаћете опет једанаест шибица.

У једном потезу
Ево два zgodна примера за ове цртеже који воле да цртају једним потезом оловке.

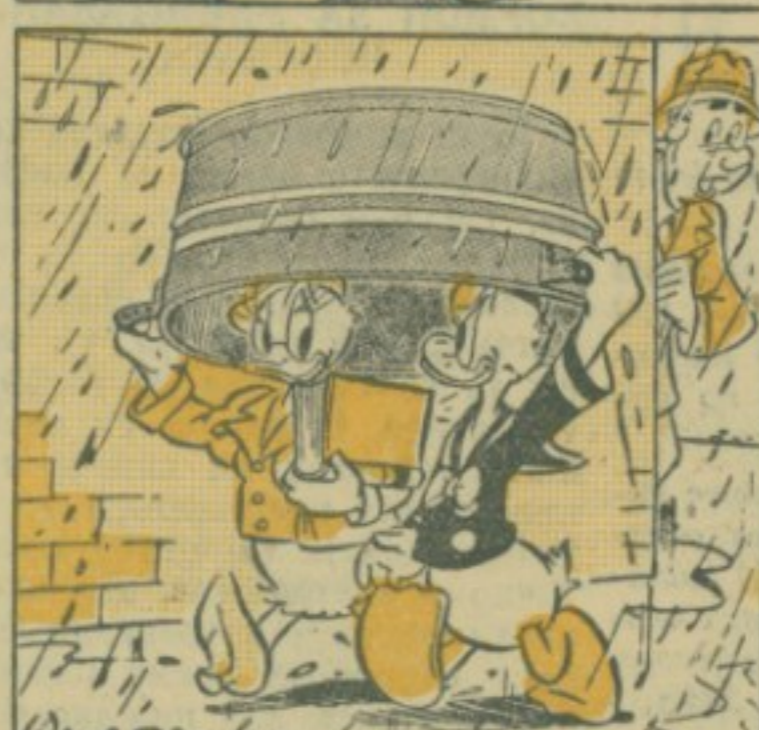
Ква-Ква!
ИЛИ ОВАКОВА

ЈАДНИ ЉУДИ
Мики: Чуо сам да си добио нове суседе. Какви су то људи?
Шила: Сиротиња нека, како ми изгледа. Немају ни радио, ни грамофон, па кад хоће да слушају музику морају сами да свирају на клавири или виолини.

ТРЕБА ДА КАЖЕ
Хорације: Мики је данас сјајно држао предавање. Пуна три сата није затворио уста.
Мини: Збиља? А о чему је говорио?
Хорације: Не знам. Није нам рекао.

УТЕХА
Влаја: Ујка Пајо, онај домаћи задатак који си ми синоћ израдио, није био тачан... Али, не секирај се. Ни очеви остале деце нису га били добро решили.

ПРЕЦИЗНОСТ
Учитељ: Гле, оздравио си, Рајо! А откад оно ниси долазио у школу?
Раја: Разболео сам се одмах по ступању на престо Луја XIV.

Коју је одговор
у чамцу

КОМАД „СУДБИНА ЈЕДНОГ РАЗУМА“ написао је: Јоаким Вујић, Борђе Малетић, Милован Видаковић, Јован Стерија Поповић

ЕГЗЕРГУЕ је: место у Немачкој медицински израз део новца долина у Бразилији

ИСКИЈА је: народно јело тропско воће италијанско острво део старе одеће

ЛАСТИН РЕПАК је: врста рибе род лептирова пољско цвеће део на чамцу

ОДГОВОР
„СУДБИНА ЈЕДНОГ РАЗУМА“ је дело Јована Стерије Поповића. Овај комад спада у његова мања позоришна дела, која немају велик значај и вредност, како каже Скерлић. У ту групу спадају и нека друга његова дела: „Превара за превару“, „Волшебни магарац“, „Дандрљив муж“, „Симпатија и антипатија“.

ЕГЗЕРГУЕ је француска реч и означава доњи део на наличју новца, оделен од осталог простора цртицом, на којој редовно стоји јунак или фигура наличја. У нумизматици је то важан део новца, јер се ту налази име ковнице, место и датум израде.

ИСКИЈА је острво у Напуљском Заливу. Оно заузима простор од 46 квадратних километара. Вулканске је природе и има многобројне вреле изворе. Становници се баве земљорадњом, воћарством и виноградарством. Главно место острва носи исто име.

ЛАСТИН РЕПАК је велики дневни лептир шарених крила. Задња крила имају сужен и продужен крак. Гусеница живи на биљкама шти-тоношама.

